

Ribarstvo u zakonskim propisima na području RH od 18. st. do prve polovice 20. st.

Fisheries in legislation on the territory of the Republic of Croatia from the 18th century to the first half of the 20th century

Džaja, P., M. Ćurković., K. Severin., M. Palić, E. Gjurčević*

Sažetak

U 17. stoljeću ribarstvo se spominje u smislu određivanja prava ribolova pojedinim ribarskim sredstvima i na pojedinim mjestima te kazni za prekršitelje tih odredbi. Onaj tko je ometao ribarenje u za to odobrenim mjestima 1660. kažnjavao se s pet godina veslanja na galiji okovanih nogu, 1617. kazna je za isto djelo smanjena na tri godine, dok se 1632. za neslušanje glavara izricala kazna gubitka života. Godine 1632., tko je lovio srdele sardelarama koje se nisu smjele držati na području Hvara, plaćao je kaznu od 100 dukata uz služenje na galiji okovanih nogu. U Varaždinu je 1710., 1612., 1629. te 1660. određena cijena za pojedine vrste ribe. U 18. st. razvila se ribarska privreda u Rovinju, a 1707. opisano je vuča brušketa na lov tunja. I u ovom su stoljeću propisane visoke kazne za one koji se ogriješe o mjesto lova kao i za one koji upotrijebe zabranjena sredstva za lov. Od 1718. predlaže se da se uvede porez na količinu ulovljene ribe, a ne na nosivost lađe. Na području Hvara 1756. mreže sardelare (vojge) morale su se predati knezu, a 1762. izvješća iz Dubrovnika navode da je ribe u Dubrovniku malo, ne zbog njezina malog broja, već zbog nedostatka sredstava za njezin lov. Opće društvo za zaštitu lova i ribarstva osnovano je 1881. u Zagrebu. Prvo opće hrvatsko društvo za lov i ribarstvo registrirano je 30. lipnja 1891. godine. Iste je godine to društvo učlanjeno u Centralno društvo u Beču. Od 1895. riba se nanizana nije smjela nositi ni držati, a ni otpremati.

Ključne riječi: ribarstvo, zakonski propisi

Abstract

Fishing was mentioned in the 17th century in terms of determining the right to fish with certain fishing gear and in certain places, as well as penalties for violators of these provisions. Anyone who obstructed fishing in approved places in 1660 was punished with 5 years of rowing on a galley, chained by the legs. In 1617 the sentence for the same crime was reduced to three years, whilst in 1632 the punishment for disobeying the ruler was the death penalty. In the same year, 1632, whoever caught sardines using sardine nets, that were

dr. sc. Petar DŽAJA, dr. med. vet. redoviti profesor u trajnom zvanju, Mia ĆURKOVIĆ, dr. med. vet., dr. sc. Krešimir SEVERIN, dr. med. vet., redoviti profesor, Magdalena PALIĆ, dr. med. vet. asistentica, Zavod za sudsko i upravno veterinarstvo Veterinarskog fakulteta u Zagrebu, dr. sc. Emil GJURČEVIĆ, dr. med. vet., izvanredni profesor Zavoda za biologiju i patologiju riba i pčela Veterinarski fakultet u Zagrebu. *Dopisni autor: emil.gjurcevic@vef.unizg.hr

not allowed in the area of Hvar, paid a fine of 100 ducats, in addition to serving on a galley chained by the legs. In Varaždin, the price was determined for certain types of fish in 1710, 1612, 1629, and 1660. In the 18th century, the fishing business developed in Rovinj, and an agreement on tuna fishing was described in 1707. In that century high penalties were also prescribed for those who fished in the wrong place, as well as those who used prohibited means for fishing. In 1718, the introduction of a tax was proposed on the amount of fish caught and not a tax on the carrying capacity of the boat. In 1756 in the area of Hvar, sardine nets had to be handed over to the duke, while in 1762 reports from Dubrovnik stated that there was a small amount of fish in Dubrovnik, not because of the limited number of fish, but because of the lack of fishing equipment. The General Society for the Protection of Hunting and Fisheries was founded in Zagreb in 1881. The first Croatian General Hunting and Fishing Society was registered on June 30th, 1891. In the same year, the society became a member of the Central Society of Vienna. Since 1895 it has not been permitted to carry, keep or ship fish tied on string.

Key words: fisheries, legal regulations

XVII. stoljeće

U ovom se stoljeću o ribarstvu uglavnom govori u određenim propisima koji reguliraju način i mjesta ribolova te kazne za prekršitelje odredbi. Knez i providur Hvara 24. srpnja 1600. naredili su svim ribarima, a posebno Lastovljanima, da ne ometaju ribolov oko Sušca te da se dogovore o mjestu lova. Onaj koji bi tu naredbu prekršio, kažnjavao se s pet godina vešanja na galiji okovanih nogu. Dana 16. srpnja 1601. knez i providur Capello naredio je da svi vlasnici trata koji su lovili oko Sušca isplate troškove parnice s Lastovljanima, onim Komižanima koji su te troškove platili. Ribar koji bi lovio ribu na Sušcu, a nije podmorio svoju obvezu, kažnjavao se s 25 dukata (Novak, 1952.).

Knez Capello 13. siječnja 1603. odlučuje sljedeće: ako vlasnik trate uzme ribare kao drugove, svičare ili drugove svičara ili privremene vlasnike, onaj koji uzme kaparu, a poslije uzme novac od drugih, kažnjava se s 25 dukata. Taj se iznos dijelio u tri dijela, od kojih je jedan išao prijavitelju, drugi glavnom vlasniku, a treći komunalnoj blagajni. Vlasnik trate, koji je kao drugi platio kaparu, tog ribara nije smio uzeti u službu, nego je taj ribar trebao služiti onomu koji mu je prvi dao kaparu, i to cijelo ljeto za vrijeme lova na srdele. Kad lov završi i ako ribar do Božića vlasniku trate vrati cijeli dug, tek tada postaje slobodan. Ako do tog roka ne plati dug, dužan je sljedeće ljeto služiti u družini trate svog zajmodavca.

Knez i providur Contarini naredio je 26. travnja 1604. placarijima Visa i Komiže da obavijeste vlasnike mreža sardelare da ne smiju loviti s njima, a kazna je bila oduzimanje mreže i lađe. Oni koji su se željeli služiti mrežama sardelarama, morali su u roku od osam dana doći u Hvar i prijaviti se kancelariji komune da se zna koliko ih ima te da se odredi način kojeg se trebalo držati u ribolovu (Novak, 1952.). Knez i providur Hvara Pietro Civran 18. kolovoza 1606. za-

branio je lov mrežama sardelarama jer takav ribolov oštećuje i državu i komunu, zbog čega se smanjuju prihodi od poreza. Tu je zabranu 18. listopada 1608. potvrdio generalni providur Filip Pasqualino. Vijeće Umoljenih u Veneciji 9. srpnja 1611. potvrdilo je sporazum između pučana i plemića Hvara o zabrani ribolova sardelarama, a istog su dana stanovnici Visa i Komiže tražili dozvolu generalnog providura za lov ribe sa sardelarama oko Sušca i Palagruže. To su naime radili ribari iz Puglie, dok oni nisu smjeli iako su odavno potvrdili svoju odanost Republici (Novak, 1952.).

Godine 1610. u Varaždinu je libra ribe plaćana po 4,5 denara (Filić, 1968.), dok je 1612. cijena jedne libe slatkododne ribe bila je 7 denara, a haringe 4,5 denara. U Varaždinu je 1629. cijena jedne funte slatkododne ribe bila 16 denara, a 1,5 pinta masla plaćana je 54 denara.

Generalni vikar Antonio Belegno 30. svibnja 1617. naredio je da se zabrani ribolov sardelarama oko Komiže jer će u suprotnom biti zaplijenjene mreže, lađa i ulovljena riba. Izricala se kazna vožnje od tri godine u galiji okovanih nogu (Novak, 1952.). Knez i providur Donado 10. srpnja 1617. naredio je placariju Komiže da pozove Franju Vitaljića i Franju Mladinea da pod prijetnjom novčane i tjelesne kazne u roku od dva dana donesu u kancelariju sav prihod od ribe ulovljene na položaju Trešijavac, koji je pripadao ribarima s vojskama, a oni su ih svojom voljom oduzeli i zadržali. Tada je Franji Girardiju, Vinku Fiolu i Alvižu Tmdjaniću naređeno da vrate novac koji se nalazi kod njih, a dolazio je od spomenutog ribolova (Novak, 1952.). Propisane su se zabrane nastavile jer je generalni providur Viener 26. kolovoza 1617. naredio da u svrhu budne pažnje ribari koji love na Sušcu, Velikoj Luci na Visu, na Biševu i na Palagruži moraju imati naoružanu posadu kojoj je svaka ribarska lađa bila dužna dati jednog čovjeka. Isto tako knez i

providur Hvara Gabrijel Bembo 28. veljače 1621. rješavao je molbu sudaca i difensora hvarske komune koji su za 20 godina tražili da 1/3 ribe koja se lovi na pošti Trešijavac na otoku Braču, pripadne crkovi-nartsvu hvarske katedrale, u prvom redu za gradnju fasade, a i za druge potrebe. Knez i providur Lipama-no 2. srpnja 1624. naredio je da svi oni koji love ribu na Palagruži moraju čuvati propisanu stražu i slušati glavare pod prijetnjom da izgube pravo lova. Nitko nije smio poći na strane lađe koje bi tamo došle, s ciljem da se izbjegne navala turskih lađa i zaraznih bolesti, a knez i providur Marin Sagredo imenovao je 20. svibnja 1625. Ivana Galeota zapovjednikom stra-ža na otoku Palagruži, kojemu su trebali biti pokoreni svi ribari koji su trebali čuvati stražu. Oni su mora-li paziti pojavljuje li se na pučini neka velika lađa ili galija. Ako se pojavi, zapovjednik je trebao narediti da se digne toliko dimova koliko ima lađa, a po noći zapali toliko broj vatri (Novak, 1952.). Ta je naredba potvrđena ponovnim naređenjem kneza i providura Giovannija Minija 20. svibnja 1631., kojim je određeno da Ivan Bogdan odmah krene na otok Palagružu gdje se trebao brinuti za stražu, i to dvostruko, i danju i noću. U slučaju da se uoči neka lađa, odmah je tre-bao dati znak, danju dimovima, noću vatrom, isto-dobno šaljući u Hvar jednu naoružanu lađu koja će obavijestiti vlast o tome. Naredbom od 31. svibnja 1632. navedeno je da se onaj koji ne sluša glavara kažnjava oduzimanjem života. Dana 2. srpnja 1632. knez i providur Venier pisao je poglavaru Palagruže Ivanu Bogdanu da se straže ne čuvaju kako je propi-sano i da se izbjegne bilo kakav susret i napad nepri-jateljskih ratnih brodova. Naložio mu je da zabrani da bilo tko daje znakove vatrom za bilo koju svrhu.

Knez i providur 16. srpnja 1632. zabranio je sva-komu tko ide na Palagružu da sa sobom vodi dječake mlađe od 12 godina. Odlukom vijeća četrdesetorice zabranjeno je u vodama hvarske komune loviti srde-le sa sardelarama. Nitko ih nije smio držati ni na la-đama ni drugdje pod prijetnjom kazne od 100 dukata i naknade štete, uz služenje na galiji okovanih nogu tri godine. Ženu ili djecu tri su puta dali išibati oko mjesta gdje je počinjena krivnja, a zatim su prognani iz toga mjesta i teritorija 15 milja daleko od granice na deset godina.

Knez i providur Barbarigo dao je Ivanu Bogdanu titulu kapetana 7. svibnja 1634. kao i pravo da kazni one koji ga ne slušaju na smrtnu kaznu, a 21. lipnja 1636. knez i providur Marcello javio je Ivanu Bogdanu da je potvrđena vijest da se pored Bara nalazi sedam neprijateljskih ratnih lađa. Pod prijetnjom smrtno-kazne trebalo je postaviti marljive straže i, u slučaju da se otkrije neprijatelj, jednu je lađu trebalo poslati

na Hvar pod prijetnjom smrtno-kazne svima koji su za to obvezni (Novak, 1952.).

Knez Marcello 1636. zabranio je lov sardelara-ma te naredio da svi koji imaju te mreže predaju ih u roku od 15 dana u kapetanovu kancelariju. Onaj tko to ne bi učinio, kažnjavao se kaznom od 100 dukata, od čega je polovica pripadala prijavitelju. Dana 16. svibnja 1637. dana je predstavka prokuratora Komiže, glavaru Palagruže, u kojoj je navodeno da je stanovništvo Palagruže brojno, ali jako siromašno, i većinom se hrani ribom. Većina je njih siromašna pa nije mogla kupiti velike mreže, već bi se više njih ujedinilo i kupilo male mreže, na Visu nazvane sarde-lare. Isti mole da se Palagružanima dopusti lov sar-delarama. Knez i providur Hvara Soranzo 16. svibnja 1637. naredio je placariju Komiže da se svi koji su zainteresirani za sardelare u roku od 20 dana jave u Hvar knezu i providuru podnoseći svoje spise koji se odnose na to (Novak, 1952.).

Godine 1637. Dubrovčani su zabranili loviti ribu korčulanskim ribarima oko otoka Mljeta (Basioli, 1958.a). Carinici i poreznici Hvara i Visa 25. kolovoza 1638. podnijeli su predstavku knezu Hvara ističući svu štetu mreža sardelara, i za Hvar i Vis, ali i za Palagružu. Navode da se ovim mrežama riba upla-ši zbog čega je ulov smanjen, a time i porez državi i komuni. Generalni providur Mocenogo 29. ožujka 1639. opisao je gradnju i stanje komiške utvrde koja se gradila novcem od ribolova. Na početku XVII. st. razvio se oko otoka Cresa i Lošinja velik industrijski lov srdela. Rovinjski franjevac Pelizzer, koji je puto-vao 1640., opisuje ribolovne prilike na Visovačkom jezeru. Navodi da se love velike pastrve, koje su obli-kom i veličinom slične lubinima sa zapadne obale Istre, a franjevci s otočića Visovca imali su isključivo pravo ribolova. Generalni providur Dalmacije i Al-banije Grimini 1644. izvijestio je da je najveći prinos Visa i Komiže ribarstvo. Knez i providur Hvara Balbi 1. veljače 1645. naredio je blagajniku i blagajnicima plemića i puka da svotu koja se te godine ubrala od riba na pošti Trešijavac predaju crkovinari-ma hvar-ske katedrale za gradnju crkve. Od 7. travnja 1646. potječe podatak koji govori da je od prihoda pošte Trešijavac prikupljeno 210 dukata na raspolaganje hvarskoj katedrali (Novak, 1952.).

U Varaždinu je 1660. jedna funta ribe stajala 5 de-nara (Filić, 1968.).

Dužd Micheli 18. ožujka 1672. naredio je general-nom providuru Dalmacije i Albanije te knezu i pro-viduru Hvara da zabrani Jerolimu Vitaliju da sprečava komiške ribare u ribolovu oko Visa, Biševa, Sv. An-drije i Palagruže. U dokumentu iz 1682. navodi se da se ribarima Murtera, Pašmana i Ugljana zabranjuje

dolazak na saljska lovišta srdela u Kornatima. Naime isključivo pravo ribolova u Kornatima tada su imali Saljani. Generalni providur Cornaro 12. ožujka 1688. rješavao je spor između Komižana i poreznih organa prema kojemu Komižani nisu trebali unaprijed tražiti dozvolu pri prijenosu ribe iz jednoga u drugi magazin, ali to su trebali učiniti kad su prenosili ribu na obalu da je ukrcaju. Osoljena se riba jedanput pregledavala u kući, a onda na lađi kad god je to zatražila carinica (Novak, 1952.). Godine 1689. generalni providur Alessandro Molin, na zamolbu Saljana, ponovno je zabranio stanovnicima otoka Murtera, Pašmana i ovaj put lža dolazak s bilo kakvim vrstama mreža na kornatska lovišta. Sukobi sa Saljanima zbog prava ribolova u Kornatima s vremenom su se sve više pojačavali (Anonymous, 2020.a). Godine 1699. pokrenut je sudski postupak protiv jednog ribara zbog uskraćivanja podavanja tuna knezu. Tek su početkom 19. st. ti teški tereti tunolovaca ukinuti.

XVIII. stoljeće

Pripojenjem Dalmacije Francuskoj, to jest Požunskim sporazumom, Dalmacija pripada Napoleonu čiji je izaslanik smatrao da je ribarstvo velik izvor bogatstva te je donio Donaldov dekret o ribolovu koji je propisivao načine obavljanja ribolova i njime nastojao urediti stanje i unaprijediti cijelo ribarstvo (Milani, 2015.). U 18. st. u Stonu od 36 komada ulovljenih tunja stonskome knezu davala se polovica, to jest 18 komada, od čega je on jednu trećinu ili 12 riba slao Malom vijeću, a preostalih 6 riba davao je biskupu i drugim službenicima u Stonu. U slučaju da su ribari uhvatili veći broj ribe, oni nisu morali dati više od 18 komada (Anonymous, 2020.c). Najvažnije mjesto u istarskom ribolovu imaju Rovinjani, čija se ribarska privreda jako razvila u XVIII. st., a time je stvorena glavna materijalna osnova napretka rovinjskog stanovništva. Od 23. svibnja 1703. nalazi se potvrda trgovca slanom ribom u Komiži da se na mjestima gdje se nije mogla loviti riba velikim mrežama, lovilo malim lađama, te da se ljetu prije tog ulovilo 7000 srdela (Novak, 1952.). U knjizi *Diversi di Stagno* iz 1707. nalazimo prvi opis vuče brušketa za lov tunja, kad se prema zapisnicima upotrebljavalo sedam mreža, 1751. 16 mreža, a 1799. brušket je vuklo 18 mreža za tunje. Brušketom za lov tunja određivali su se dani kad će koji vlasnik imati pravo lova. Knez preporučuje molbu Komižana koji love sa sardelarama, što je dužd Mocenigo 5. svibnja 1708. potvrdio te dopustio ribolov sardelarima oko Sušca, Palagruže i sv. Andrije. Generalni vikar Vendramin naložio je da se u lov na ribu ide u ona mjesta koja su im brušketom određena jer je u suprotnom kazna

bila 100 dukata (Novak, 1952.). Nalog Tribunjanima da ne ometaju ribare iz Salija i drugima iz drugih jurisdikcija izdan je 24. srpnja 1710., a slični su nalozi u tom periodu izdani i ribarima s otoka Murtera, Žirja, Prvića i Zlarina.

Knez i providur Hvara Antonio Diedo 6. studenoga 1711. naveo je da oni koji love ribu parangalima trebaju plaćati uredovan porez, dok su oni koji su lovili ribu ostima i vršama bili slobodni. Zbog svega je knez donio odluku da lov parangalima ne podliježe nikakvim porezima. Knez i providur Hvara Loredan izvijestio je Vijeće deseterice što je poduzeo protiv ribara sa sardelarama. Govori o ekspediciji koju je protiv njih organizirao i kako je naišao na družinu kojoj je na čelu bio podđakon, a u sukobu su stradali đakon i njegov brat. Generalni providur Mocenigi 23. studenoga 1718. rješavao je molbu u kojoj je iznio da porez trebaju plaćati po količini ulovljene ribe, a ne po nosivosti lađe. Poreznici na Komiži trebali su se držati posebnog namještenika koji je trebao prisustvovati utovaru. Knez i providur Hvara Pasqualigo pisao je Vijeću deseterice u Veneciji da je svima onima koji su solili srdele naredio da ribari trebaju u roku od tri dana prijaviti hvarskoj komuni, Kneževoj kancelariji, pod prijetnjom gubitka posoljene ribe, a knez je to produžio na osam dana (Novak, 1952.). Knez i providur Grimini naredio je Višanima koji imaju mreže sardelare da ne smetaju Komižanima koji s takvim mrežama love oko Sušca, Palagruže i Sveca jer im je taj lov izričito dopušten. Knez i providur Trevisan u jednoj je parnici naveo da mještani Splita ne smiju loviti ribu u vodama Hvara jer bi u tom slučaju morali stanovati na Braču i plaćati porez na ribolov koji ne ide državi, nego komuni. Stanovnici dalmatinskog primorja pozvani su 18. prosinca 1748. da se posvete lovu na koralje, a u tu je svrhu trebalo ishoditi dozvolu od vlasti. Dana 2. ožujka 1749. Komižani su molili da zadrže privilegij na lov sardelarima, a da se Višanima taj privilegij ne dopusti. U Hvaru je bio zabranjen lov sardelarima kao i držanje tih mreža 26. studenoga 1749., a 29. studenoga 1749. zadržana je postojeća naredba lova riba sardelarima (Novak, 1952.). Braća Nikola i Pavao Mardešić 27. siječnja 1749. tražili su dozvolu da naprave oltar u crkvi sv. Roka u Komiži, i to troškom od 50 zlatnih cekina od prihoda svojih mreža, ali su 10. svibnja 1753. odustali od tog ugovora. Knez i providur Hvara Segredo zabranio je ribarima Visa da u tim posljednjim *mra-kovima* love u vodama Komiže, pod prijetnjom globe od 500 dukata. Kolegij XX Savij izabran od Senata naložio je knezu i providuru Hvara da zabrani svakome, a posebno zakupcima carina i poreza, sprečavanje Komižana u lovu srdelama na otocima Sušcu, Palagruži i Svetom Andriji. Generalni providur Gri-

mani zabranio je lov sardelarama i ukinuo dekret od 5. svibnja 1708. po kojemu su Komižani mogli imati mreže za lov na otocima Sušcu, Palagruži i Svecu. Generalni providur naredio je onima koji imaju sardelare da ih u roku od 15 dana poslije ovog dekreta donesu na raspolaganje vlasti (Novak, 1952.). Generalni providur Grimani poslao je providuru i knezu Hvara zabranu za sardelare 15. kolovoza 1756. godine. Na Hvaru je 27. studenoga 1756. generalni providur Contarini naredio onima koji imaju male mreže sardelare, nazvane vojge, da ih u roku od 15 dana predaju knezu Hvara. Generalni providur Dalmacije i Albanije dopustio je lov sardelarama za 11 obitelji u vodama Sušca, Palagruže i Sveca (Novak, 1952.).

Godine 1762. jedan je Francuz izvijestio o veoma lošem stanju ribarstva u području Dubrovnika, ne zbog toga što nema ribe u moru, već zbog toga što nema dovoljno alata za ribolov. Naveo je da je cijena ribe previsoka te zatražio izradu velikih mreža, mandragon, namijenjenih za lov tuna i polanada (Basioli, 1958.a). Komižani su 30. travnja 1773. molili vladu u Veneciji da im dopusti ribolov sardelarama na području Sušca, Palagruže i Sveca jer svi druge love. Ivan Kurcelačić nudio je za šestogodišnji zakup pošte Trešijavac hvarskoj katedrali 500 lira godišnje (Novak, 1952.). Oni koji su lovili srdelu, nisu je smjeli loviti za vrijeme mjesečine jer je lov trebalo zaustaviti prije mjesečine, te s njime započeti tri dana poslije punog mjeseca.

Francuski konzul 1766. navodi da je more puno ribe, a ribarnice su prazne, uz napomenu da je nekad izvoz slanin srdela bio 300 000 libara, a danas svega četvrtina od toga. Ribari odustaju od posla jer kao najamninu moraju loviti ribu za plemiće pod veoma teškim uvjetima (Basioli, 1958.a). Knez i providur Hvara 12. travnja 1785. naložili su da se svi ribari Hvara i Visa obavijeste kad će se obaviti bruškit, koji se nije smio obaviti prije punog mjeseca, pod prijetnjom kazne od 500 dukata. Dužd Rainierius knezu Hvara naložio je strogu zabranu lova sardelarama. Jakov Zuanić u svoje ime i u ime svoje braće izjavio je da nije dao nikakav pristanak na molbu vlasnika trata da se zabrani sadlare. Župnik Komiže Marija Vranjican izjavio je da se manje sposobni ribari bave tratama, a sposobniji se bave sardelarama (Novak, 1952.). Dubrovačka Republika donijela je 1786. zakonske propise koji su trebali sanirati loše stanje u uzgoju kamenica. Javni bilježnik 8. rujna 1788. naveo je da su u proteklih šest godina komiške sardelarske carine dale uobičajene carine pet puta veće od carina ulova na velike mreže (Novak, 1952.). Otok Prvić u travnju 1792. imao je 79 brodova te 56 lađa za lov srdela i gavuna (Anonymous, 2020.a). Pre-

ma popisu ribarskih brodova i alata napravljenom po naredbi šibenskoga kneza 1792. na čitavom otoku Murteru bilo je 80 ribarskih brodova za mali obalni ribolov i 43 gajete za mreže potegače za lov gira. Od tog broja Murter je imao 19 brodova i 9 lađa za lov srdela i gavuna (Anonymous, 2020.a). Prema specijalnom izvještaju o broju lađa na području šibenskog kotara iz travnja 1792. Jezerani su imali 25 brodova i 7 ribarskih brodova za lov srdela i gavuna. Prema istom izvještaju Betina je imala 11 brodova i 15 lađa za lov srdela i gavuna. Brač je 1797. imao 90 velikih brodova. Dana 24. rujna 1799. na osječkom trgu funta ribe prodavala se po 3 novčića, a 16. siječnja 1800. u Osijeku prodavana je za 2 novčića, 1,5, pa i 1 novčić (Rapić, 2008.).

Na sjednici Velike županijske skupštine 11. prosinca 1758. u Vukovaru iznesen je prigovor Lovre Marczibanyja na šume vlastelinstva Kamenica gdje je zabranjen lov i ribolov (Sršan i Dobrica, 2014.). Na sjednici Male županijske skupštine održane 16. srpnja 1766. u trgovištu Vukovar iznesena je naredba o rasvjetljivanju i rješavanju prijepora u vezi s ribnjakom između Petrovaradinskog i vlastelinstva Kamenice te su pozvani oni koji su sudjelovali u izmjeri granice 1749. godine. Na sjednici Male županijske skupštine 28. listopada 1768. na posjedu Berkasovo dan je nalog Hrvatskoga kraljevskog vijeća zbog toga što ljudi u rijekama namaču lan i konoplju, dolazi do plavljenja i odumiranja ribe, a ako tu vodu piju životinje, razbole se. Potrebno je naći rješenje kako bi to ljudi i dalje mogli raditi. Županija je zamoljena da predloži rješenje (Dobrica i Posedi, 2015.). Godine 1853. sagrađena je u mlinarskom brodogradilištu bracera od 11 tona, a 1854. dva broda od ukupno 93 tone. Druga dva broda sagrađena te godine bili su Mitridato od 48 tona i Union od 45 tona. Brač je 1797. imao 90 velikih brodova za lov ribe. Godine 1799. sagrađen je S. Biaggio od 47 tona, a 1862. Skenderbeg od 78 tona (Anonymous, 2020.b).

XIX. stoljeće

U Dalmaciji su početkom 19. stoljeća bila brodogradilišta u Trogiru, Milni na Braču, Gružu i Korčuli (Tudor, 2010.).

Godine 1803. u Osijeku se jedna riba prodavala po cijeni od 9, pa čak i 10 novčića. U Splitu je 1826. sagrađeno sedam manjih plovniha jedinica od ukupno 48 koliko ih je sagrađeno u cijelom splitskom okrugu. Od 1833. u Dalmaciji djeluje šest brodogradilišta, od kojih je jedno bilo u Splitu u kojemu je 1856. osnovano Društvo za unapređenje obrta ili Privatno društvo brodograditeljskih (Tudor, 2010.). Opće društvo za zaštitu lova i ribarstva osnovano je 1881. u Zagre-

bu. Na Braču je 1853. u milnarskom brodogradilištu sagrađena bracara od 11 tona, a 1854. dva broda od ukupno 93 tone. Druga dva broda sagrađena te godine bili su Mitridato od 48 tona i Union od 45 tona. Dvije godine poslije sagrađen je S. Biaggio od 47 tona, a 1862. Skenderbeg od 78 tona. Od 1853. do 1863. sagrađeno je u milnarskom brodogradilištu 16 brodova ukupne nosivosti 1 752 tone. Najveći dio brodova koji su se 1863. nalazili u pomorskom gospodarstvu sagrađen je u Milni, 24 broda ukupne nosivosti od 1328 tona (Anonymous, 2020.b). Godine 1893. braća Papi izgradili su ribnjak na dnu zaljeva na lijevoj obali blizu izvora u Rijeci Dubrovačkoj, koji je nakon nekoliko desetljeća bio zapušten (Basioli, 1958.b).

Prvo opće hrvatsko društvo za lov i ribarstvo registrirano je 30. lipnja 1891. godine. Iste je godine to društvo učlanjeno u Centralno društvo u Beču (Defilppis, 1997.). Od 1895. riba se nije smjela nanizana nositi ni držati, a ni otpremati (Anonymous, 1895.).

Literatura

- ANONYMOUS (1895): Naredba Kraljevine hrvatsko-slavonsko-dalmatinske zemaljske vlade o zaštiti životinja, napose glede načina kako se imade postupati u prometu s manjim živim životinjama od 13. kolovoza 1895., broj 17229.
- ANONYMOUS (2020a): Povijest lokalnog ribarstva. www.lagur-galeb.hr/o-nama/povijest-lokalnog-ribarstva/ (22.9.2020.)
- ANONYMOUS (2020b): <http://www.lagurbrac.hr/ribarstvo-na-barcu.> (21.11.2020.)
- ANONYMOUS (2020c): Iz povijesti tunolova u Malostonskom kanalu. www.portalko.hr (19.11.2020).
- FILIĆ, K. (1968): Varaždinski mesarski ceh. Plavec Viktor, Varaždin.
- BASIOLI, J. (1958b): Ribarstvo na našem Južnom Primorju. *Naše more*, 5, 336-338.
- BASIOLI, J. (1958a): Ribarstvo na našem južnom primorju. *Naše more*, 5, 29-30.
- DEFILIPIS, J. (1997): Dalmatinsko selo u promjenama. Split.
- DOBRICA, L., I. POSEDI (2015): Zapisnici sjednica Srijemske županije 1760-1766. Vukovar.
- MILANI, F. (2015): Najčešće ribe i ribolovni alati na zapadnoj obali Istre. Završni rad, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli.
- NOVAK, G. (1952): Dokumenti za povijest ribarstva na istočnoj obali Jadranskoga mora. Svezak 1. Otoci Vis i Hvar. Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb.
- RAPIĆ, Đ. (2008): Povijest mesarskog obrta i nadzor nad klanjem stoke, prodajom mesa i preradom mesa u gradu Osijeku. Hrvatska veterinarska komora. Zagreb.
- SRŠAN, S., L. DOBRICA (2014): Zapisnici sjednica srijemske županije 1745-1759. Knjiga 1, Vukovar.
- TUDOR, G. (2010): Prilog poznavanju splitske brodogradnje u 19. stoljeću. *Kulturna baština*, 36, 41-58.